

ד. מבנה VII

(המבנה הגדול שממערב למחסנים; לוח ה)

(נחפר בפיקוחם של זאב משל ויגאל שילה)

מבנה זה, שסומן בתכנית הסקר ב־ה — E, נמצא ממערב לגוש־המחסנים הדרומי. בפינתו הצפונית־מערבית, הנוגעת כמעט בחומת מצדה, נמצא המעבר היחיד משטחה העיקרי של מצדה אל בית־המרחץ והארמון הצפוני. הבניין בנוי סביב חצר גדולה, המוקפת שורת־חדרים. בחלקו הדרומי, הגבוה יותר, שורת־חדרים נוספת, שבה היו, כנראה, אולמות־כניסה וכיו"ב. אל קצהו הדרומי של הבניין צמודים אולמות־מחסנים ארוכים, המתמשכים ממערב למזרח, לפי אותו העקרון הנוהג בארמון המערבי. לאולמות־המחסן יש קשר כלשהו עם כמה מבנים הנמצאים מדרום לגוש הדרומי של המחסנים. לעת־עתה חפרנו רק את חלקו המערבי של בניין זה, ולכן אין בידינו לקבוע, מה היה תפקידו במסגרת המבנים ההירודיאניים, ואף לא במסגרת המבנים ששימשו את אנשי המרד. עם זאת ניתן לציין כבר עתה, כי ממדיו (30×25 מ', בלי המחסנים), מיקומו ותכניתו מעידים על חשיבותו המיוחדת. אנו תקווה, שבסוף עונת־החפירות השנייה נדע יותר על מבנה זה.

על רצפות החדרים המערביים, שהיו מלאות הריסות ועקבות־שריפה, נמצאו שרידים רבים מימי המרד. במיוחד ראויים לציון המטבעות הרבים, ובכללם שקל משנה א' למרד, היחיד משנה זו שנתגלה עד כה במצדה (וראה להלן, הפרק על החומות).

אופי הממצא מלמדנו, שאגף זה, לפחות, שימש למגורים. לא מן הנמנע, שיושביו נמנו עם פיקוד המרד, שכן באחד החדרים נמצאו שרידיה של כותונת־קשקשים.

עם זאת קשה עדיין לעמוד על תפקידי החדרים בימי המרד ועל תוספת־הבנייה כאן — שיש לייחסה לתקופה זו — לפני שתסתיים החפירה. אף־על־פי־כן, כדי לתת לקורא מושג־מה על אופי הבניין, נתאר בקצרה את כל החדרים שנחשפו, מדרום לצפון.

לוקוס 162

חדר זה נמצא בפינה הדרומית־מערבית של הבניין. מרבית רצפתו תפוסה על־ידי בור גדול, החצוב באופן גס ביותר. קירות הבור אינם מטויחים.

חפירות מצדה

החלק הנותר של הרצפה מטויה ב"טיח-בריכות". ליד קירו הצפוני של החדר בנוי ספסל. הכניסה אל החדר היא מצד מערב, דרך המעבר הארוך שליד קירו המערבי של הבניין, שעל אופיו טרם עמדנו. הכניסה אל הבור, לעומת זה, היא מצפון, דרך מדרגות החצובות באופן גס. אל הבור מובילה תעלה, ששרידיה נתגלו בקטע-המחסן שמדרום לבניין. בתחתית הבור נתגלתה שכבת-שריפה, ובה ממצאים רבים. בין השאר נמצאו בה — כמעט ב"חבילה" אחת — קרוב ל-400 קשקשי-שריון, הזוהים עם אלה שנתגלו בבית-המרחץ של הדרגה התחתונה. כן נמצאו שברי-כד, ועליהם אותיות עבריות.

לוקוס 188

חדר זה, הנמצא מצפון ללוקוס 162, היה סמוי מעינינו לפני החפירה, ולכן ניתן לו מספר "מאוחר". זהו חדר צר, שרובו תפוש על-ידי ספסל מטויה. ברצפת החדר בנויים משקעים מטווחים. הכניסה אליו מן החדר הסמוך שבצפון (לוקוס 161), דרך פתח שמוזותו בנויה מחלקים ארכיטקטוניים מגולפים בשימוש משני. השרידים העיקריים נמצאו בשכבת-שריפה, וכללו גזרי-עץ מפוחמים, כלי-חרס, אבזם-ברונזה לחגורה ומספר קשקשי-שריון.

לוקוס 161

לוקוס זה, הנמצא מצפון ללוקוס 188, אינו אלא חדר-כניסה, שפתחו פונה למערב ולחצר המשתרעת כלפי מזרח, לעבר לוקוס 163. ליד קירותיו בנוי ספסל. מעל פינתו הדרומית-מערבית של החדר נמצא הפתח ללוקוס 188. רצפת החדר היתה מכוסה שכבת-אפר עבה ביותר (60 ס"מ), שהכילה, בין השאר, שיירי-מזון רבים, ובכללם ערימה גדולה של תמרים שלמים! דומה, שכל מערכת-החדרים שתוארה לעיל קיבלה את אופייה הנוכחי בימי המרד, עת נהפכה פינה זו של הבניין למקום טבילה או רחצה. מעידים על כך הדמיון הרב לחדרי מבנה X (וראה להלן), הטיב הירוד של הבנייה והשימוש בחלקים ארכיטקטוניים מן המבנים ההירודיאניים.

לוקוס 160

עדות נוספת לתפקידו של הבניין בימי המרד משמש חדר זה, הנמצא

מצפון ללוקוס 161. בתוך שכבת-אפר גדולה, ביחוד בתוך "מתקן" שבפינה הדרומית-מזרחית, נתגלו אבני-רכב רבות של ריחיים וקערות-אבן מסוגים שונים. עם הממצאים הבולטים נמנים שבר של נר "הירודיאני", שעל כתפו שרידי כתובת באותיות עבריות בדיו, וכן קבוצה של שישה כדורי-טיץ' זעירים, ועליהם טביעות-חותם של אמפורה עם עלים ואשכולות. כדורים אלה לא שימשו לחתימת חוטי תעודות, שכן נמצאו שלמים, בלי שרידי-חוטים. ניתן להניח, ששימשו מעין תלושים, או tesseræ.

לוקוס 159

חדר גדול זה, הנמצא מצפון ללוקוס 160, הכיל שפע של כלי-זכוכית, נרות ועוד. מתקבל הרושם, כי בערימה הגדולה של גחלים ואפר שנמצאה בפינה הדרומית-מערבית נשרפו חפצים במתכוון, ודאי על-ידי אנשי המרד (וראה פרק-הסיכום). בין השאר נמצאו בערימה שברים של כלי-מתכת וכמות גדולה של חרצני-תמרים.

על רצפת החדר גם נתגלתה חוליית-עמוד, ועליה תוסתתים (האות דל"ת ושמונה קווים לציון המספר שמונה), מטיפוס התווים שנמצאו ליד הדרגה העליונה של הארמון הצפוני. כן נמצאו 5 אבני-בליסטר (וראה הדיון בחומה הצפונית-מערבית).

לוקוס 158

זהו חדר קטן, הנמצא מצפון ללוקוס 159. מן הממצאים בו ראויים לציון מיוחד כמה מתקנים, וביניהם ארון-קיר ומעין כיריים בנויים. הכיריים היו מוצבים על פן, העשוי מחוליות-עמודים בשימוש משני. בחדר לא נמצאו עקבות-שריפה, פרט לאפר שבכיריים. בכיריים נתגלו, בין השאר, קליפות-ביצים.

לוקוס 157

גם לוקוס זה, הנמצא בפינה הצפונית-מערבית של הבניין, שימש מעין חדר-כניסה. בקירו הצפוני של הלוקוס שני פתחים, שדרכם ניתן להיכנס לחדרים שבדרום ולאלה שבמזרח. ליד הקירות בנויים ספסלים, בדומה לספסלים שבחדרי-הכניסה האחרים במצדה, אלא שבנייתם עלובה. גם בחדר זה נמצאו חוליות-עמודים, שברים של אבני-בניין מיוחדות בשימוש משני וכיו"ב.

חפירות מצדה

לציון מיוחד ראויה קבוצה של כ-20 מטבעות, שנמצאו דבוקים זה לזה, ועליהם עקבות-בד (צרור). לידם נתגלתה לוחית-זהב מלבנית מגוללת, שחרות בה דגם עיטורי. בארבע פינותיה משובצות אבנים יקרות-למחצה. המטבעות טרם נוקו, ולכן קשה עדיין לקבוע את זמנם. עם זאת דומה — לדעת י. משורר — שלפנינו מטבעות של ערים.

בסיכום ניתן לומר, כי בבניין ישבו אנשי המרד, אולי משפחות מיוחסות. לא מן הנמנע, שחלקיו האחרים שימשו גם לצרכים פיקודיים ואדמיניסטרטיביים. אולם על כך ודאי נדע יותר בסוף העונה הבאה.